

Аналітична записка
з питань порівняльного законодавства
щодо імплементації в національне законодавство положень Директиви
2006/126/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 20 грудня 2006 року
про посвідчення водія, законодавчого врегулювання та підходів до
впровадження цієї Директиви державами-членами ЄС*

***Анотація.** В аналітичній записці на основі дослідження досвіду держав-членів Європейського Союзу щодо імплементації в національне законодавство положень Директиви 2006/126/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 20 грудня 2006 року про посвідчення водія проаналізовано підходи до впровадження окремих її положень (зокрема, щодо взаємного визнання водійських документів, сумісності правил стосовно терміну їх дії, вимог до стану здоров'я, кваліфікації та підготовки водія) у національне законодавство держав-членів ЄС (на прикладі досвіду Бельгії, Іспанії, Франції, Чехії).*

***Ключові слова:** гармонізація, імплементація, спільна транспортна політика ЄС, посвідчення водія, категорії транспортних засобів, мінімальний вік для отримання водійських прав, підготовка водія, психофізична придатність/придатність за станом здоров'я для керування транспортним засобом.*

I. Вступна частина

Реструктуризація та оновлення транспортного сектору України, поступова гармонізація діючих стандартів та політики, зокрема у сфері підвищення безпеки дорожнього руху, є одними із пріоритетних завдань у контексті зобов'язань України щодо імплементації законодавства ЄС у сфері транспорту, що визначені Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, та Додатком XXXII до неї (далі – Угода про асоціацію)¹. Своєю чергою, у пункті 1 зазначеного Додатку XXXII до глави 7 «Транспорт» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію до переліку актів законодавства ЄС щодо «Умов безпеки» включено Директиву Ради № 91/439/ЄЕС від 29 липня 1991 року про посвідчення водія. На сьогодні зазначену Директиву замінює Директива 2006/126/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 20 грудня 2006 року про посвідчення водія (перероблена)², яка набула чинності 19 січня 2007 року (далі – Директива 2006/126/ЄС). Ця Директива була прийнята на основі установчих документів ЄС, зокрема Договору про заснування

¹ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Ратифіковано із заявою Законом України № 1678-VII від 16 вересня 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2820

² Directive 2006/126/EC of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006 on driving licences (Recast). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/126/oj/eng>

Європейського Співтовариства³ і Договору про функціонування Європейського Союзу (далі – ДФЄС)⁴.

Відповідно до ДФЄС транспорт віднесений до однієї з ключових внутрішніх політик ЄС (Розділ VI ДФЄС)⁵. При цьому питання, що врегульовані Директивою 2006/126/ЄС, мають велике практичне значення, оскільки правила щодо водійських прав є важливими елементами спільної транспортної політики. Директива спрямована на те, щоб гармонізувати формат і категорії транспортних засобів, містить принцип взаємного визнання водійських документів, сумісні правила щодо терміну їх дії та відновлення, встановлює основні вимоги до стану здоров'я та фахової підготовки водія⁶. Гармонізація цих правил має сприяти підвищенню безпеки дорожнього руху, покращенню режиму вільного пересування осіб, посиленню забезпечення прав і свобод людини та більшому єднанню спільноти в рамках ЄС.

Порівняльний аналіз щодо імплементації положень Директиви 2006/126/ЄС в національне законодавство та підходів до їх впровадження в державах-членах ЄС представлений у фокусі таких питань.

II. Основна частина

1) Щодо мінімального віку для отримання посвідчення водія та права на керування транспортними засобами залежно від категорії транспортних засобів, наявності додаткових умов для реалізації цього права.

У Бельгії досліджувані питання регулюються Королівським указом від 23 березня 1998 року про водійські права (зі змінами, у тому числі тими, що адаптують категорії водійських посвідчень, форму водійського посвідчення та умови для екзаменаторів відповідно до Директиви 2006/126/ЄС)⁷. Цим Указом визначено умови отримання водійського посвідчення, сферу його застосування, вимоги до кандидата, умови навчання тощо. Так, його статтею 18 встановлено мінімальний вік для отримання водійських прав:

- 16 років для категорій AM і G (сільськогосподарські та лісгосподарські трактори та їх причепа, а також транспортні засоби, зареєстровані як сільськогосподарська техніка, сільськогосподарські двигуни або косарки);

³ Treaty establishing the European Community (Consolidated version 2002). URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tec_2002/oj/eng

⁴ Treaty on the Functioning of the European Union. URL <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

⁵ TOMÁŠEK, M., ŠMEJKAL, V. та ін. Коментар до Договору про функціонування ЄС, Договору про ЄС та Хартії основоположних прав ЄС. Прага: Wolters Kluwer ČR, 2024. С. 392. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/komentar_do_dogovoru_pro_funkcionuvannya_yes.pdf

⁶ Там само. С. 403.

⁷ Koninklijk besluit van 23 maart 1998 betreffende het rijbewijs. URL: <https://www.wegcode.be/nl/regelgeving/1998014078~w8ylf1lyws>

- 18 років для категорій A1, B, B+E, C1 і C1+E (одночас 16 років для власників європейських водійських прав, отриманих в іншій державі-члені та дійсних для категорії A1);
- 20 років для категорії A2 (18 років для власників європейських водійських прав, отриманих в іншій державі-члені та дійсних для категорії A2);
- 21 рік для категорій C, C+E, D1 і D1+E (утім, кандидат, якому виповнилося принаймні 18 років, може отримати водійське посвідчення, дійсне для категорій C, C+E, D1 і D1+E, за умови, що він/вона має базовий кваліфікаційний сертифікат, як зазначено в Королівському указі від 4 травня 2007 року про водійські права, професійну компетентність і пройшов/пройшла подальшу підготовку водіїв транспортних засобів категорій C1, C1+E, C, C+E, D1, D1+E, D, D+E);
- 24 роки для категорії A, якщо кандидат не мав водійських прав, дійсних для категорії A2, принаймні два роки, у цьому випадку вік становить 22 роки (20 років для власників європейських водійських прав, отриманих в іншій державі-члені та дійсних для категорії A);
- 24 роки для категорій D і D+E (однак, кандидат, якому виповнилося принаймні 18 років, може отримати водійське посвідчення, дійсне для категорій D і D+E, за умови, що він/вона має базовий кваліфікаційний сертифікат, як зазначено в Королівському указі від 4 травня 2007 року про водійські права, професійну компетентність і пройшов/пройшла підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів категорій C1, C1+E, C, C+E, D1, D1+E, D, D+E).

Водночас у статті 3 цього Указу встановлено, що водії, які мають європейські водійські посвідчення або національні чи міжнародні іноземні водійські посвідчення, повинні досягти віку, необхідного відповідно до положень статті 18 для видачі водійських посвідчень.

Згідно з підпунктом h) пункту 1 статті 6 передбачено, що кандидат на отримання водійського посвідчення здійснює проходження навчання на основі тимчасового водійського посвідчення, для отримання якого встановлено такі вікові цензи:

- 18 років – для категорій A1, B, B+E, C1, C1+E, C, C+E, D1, D1+E, D і D+E;
- 20 років – для категорії A2;
- 22 роки – для категорії A, якщо він мав водійські посвідчення, дійсні для категорії A2, принаймні два роки, або 24 роки, якщо це не так.

У Чехії Законом про дорожній рух⁸, зокрема його положеннями § 83 визначено мінімальний вік особи для отримання посвідчення водія щодо певної групи транспортних засобів:

- а) 15 років для групи АМ;
- б) 16 років, якщо це група А1;
- с) 17 років у випадку груп В1 і Т (трактори і самохідні робочі машини, які можуть бути обладнані причіпом);
- d) 18 років для груп А2, В, В+Е, С1 і С1+Е;
- е) 21 рік, якщо це стосується груп С, С+Е, D1, D1+Е;
- f) 24 роки для груп А, D і D+Е.

Посвідчення водія на керування транспортними засобами особам, які зазначені вище у підпунктах а), б), с), може бути видане лише за письмовою згодою їхнього законного представника.

Водійське посвідчення категорії А може отримати особа, яка досягла:

- а) 21 року, якщо посвідчення обмежено керуванням триколісними транспортними засобами, або
- б) 20 років, якщо ця особа має водійське посвідчення категорії А2 не менше 2 років.

Водійське посвідчення групи С може отримати також особа, яка досягла 18 років, а групи D – 21 рік. Видача цих водійських прав буде обмежена муніципальною владою муніципалітету з розширеною юрисдикцією до досягнення віку, зазначеного Законом для керування такими транспортними засобами. Законом передбачені також інші механізми отримання водійських посвідчень із розширенням повноважень водія при досягненні визначеного Законом віку для певних категорій.

У Франції імплементація правил ЄС, що стосуються посвідчень водія, була забезпечена Указом № 2011-1475 від 9 листопада 2011 року, що містить різноманітні регуляторні заходи для транспонування Директиви 2006/126/ЄС щодо водійських прав⁹. Цим Указом було внесено комплексні зміни до Кодексу дорожнього руху¹⁰, який з часу його прийняття 27 травня 1921 року об'єднує правові норми з питань організації та забезпечення безпеки дорожнього руху.

У питанні встановлення мінімального віку для отримання посвідчення водія та права на керування транспортними засобами, насамперед, слід звернути увагу на загальну тенденцію останніх років у бік зниження віку щодо доступу до здобуття водійської кваліфікації та посвідчення.

⁸ ZÁKON č. 361/2000 Sb. ze dne 14. září 2000 o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu). Aktuální znění od 1. 11. 2024 (278/2024 Sb.). URL: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2000/361?odkazId=30421663&zalozka=text>

⁹ Décret n° 2011-1475 du 9 novembre 2011 portant diverses mesures réglementaires de transposition de la directive 2006/126/CE relative au permis de conduire. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000024772215>

¹⁰ Code de la route. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006074228

Так, із 1 січня 2024 року вік для складання іспиту з водіння уряд знизив із 18 до 17 років у рамках заходів Національної ради з відновлення, присвяченої молоді, з метою сприяння автономії та доступу до роботи для молоді¹¹. Особливістю французького законодавства є й передбачене статтею L211-3 Кодексу раннє навчання водінню як спеціальна підготовка учнів віком від п'ятнадцяти років із метою отримання посвідчення водія легкових транспортних засобів. Це навчання дає право на скорочення випробувального терміну після отримання водійських прав.

Згідно з останніми оновленнями стаття R221-5 Кодексу встановлює такі мінімальні вимоги для отримання водійських прав:

1) бути у віці:

- 16 років і старше для категорій A1 і B1;
- 17 років і старше для категорії B;
- старше 18 років для категорій A2, C1, BE та C1E;
- 21 рік і старше для водія мототрицикла потужністю понад 15 кіловат для категорії A;
- від 21 року для категорій C, CE, D1 і D1E, без шкоди для положень, що стосуються віку, що дозволяє керувати цими транспортними засобами (статті R3314-4 і R3314-6 Кодексу);
- від 24 років для категорій D і DE, без шкоди для положень, що стосуються віку, що дозволяє керувати цими транспортними засобами (статті R3314-4 і R3314-6).

Визнання водійських прав, виданих у державах-членах ЄС, також залежить від дотримання цих вікових умов.

2) мати для першого отримання посвідчення водія, для осіб віком до 21 року, сертифікат школи безпеки дорожнього руху другого рівня або сертифікат безпеки дорожнього руху.

Окремий інтерес представляє французький досвід бальної системи випробувального періоду ліцензії/посвідчення водія, за якою виданому водійському посвідченню нараховується певна кількість балів, що автоматично зменшується, якщо власник дозволу вчинив правопорушення, за яке передбачено це зменшення (стаття L223-1 Кодексу). Цей механізм виглядає таким чином. У день отримання водійського посвідчення йому нараховується половина від максимальної кількості балів. Встановлюється трирічний випробувальний термін. Наприкінці кожного року цього випробувального терміну ліцензія збільшується на одну шосту від максимальної кількості балів, якщо з початку випробувального терміну не було скоєно жодного правопорушення, яке призвело

¹¹ Permis B : l'âge minimal légal pour conduire est abaissé à 17 ans. URL: <https://www.prefectures-regions.gouv.fr/normandie/Region-et-institutions/Action-de-l-Etat/Securite-routiere/Actualites-Communiques-de-presse/Permis-B-l-age-minimal-legal-pour-conduire-est-abaisse-a-17-ans#:~:text=Le%20d%C3%A9cret%20d'application%20a,conduire%2C%20a%20donc%20%C3%A9t%C3%A9%20modifi%C3%A9>

б до позбавлення балів. Якщо власник водійського посвідчення закінчив початкову підготовку з водіння, цей випробувальний термін скорочується до двох років і це дає збільшення до чверті від максимальної кількості балів. Випробувальний термін додатково скорочується для власника першого посвідчення водія, який проходить додаткову підготовку і протягом цього терміну не вчинив жодного правопорушення, яке призвело б до зняття балів або обмеження чи позбавлення права керування. При нульовій кількості балів ліцензія втрачає чинність. Правопорушення, що призвело до зняття балів, передбачає також встановлення та сплату фіксованого штрафу або винесення примусового виконання рішення про збільшення фіксованого штрафу, виконання композиційного покарання або остаточного обвинувального вироку. У разі зняття всіх балів, така особа отримує заборону від адміністративного органу з вимогою повернути своє водійське посвідчення префекту департаменту за місцем проживання, із чим втрачає право керувати транспортним засобом (стаття L223-5).

В Іспанії діє Королівський Указ 818/2009 від 8 травня 2009 року про затвердження Загальних правил для водіїв¹² (містить виклад консолідованого тексту Закону про дорожній рух, рух транспортних засобів і безпеку дорожнього руху, що включає також інкорпоровані положення Директиви 2006/126/ЄС). Згідно з ними в національне законодавство Іспанії в частині встановлення мінімального віку для отримання посвідчення водія та права на керування транспортними засобами залежно від категорії транспортних засобів внесені відповідні зміни, а саме: впроваджено нову категорію дозволу (AM), яка діє в ЄС, що замінює існуючі права на керування мопедами, встановлюючи п'ятнадцять років як мінімальний вік для його отримання, а також вісімнадцять років як вік для дозволу на перевезення пасажирів.

Вимоги щодо мінімального віку для отримання посвідчення водія та права на керування транспортними засобами за категоріями визначено в частині 2 статті 4 Загальних правил, разом із певними додатковими умовами:

- 15 років для категорії AM;
- 16 років для категорії A1;
- 18 років для категорій A2, B, B + E, C1, C1 + E;
- 20 років для категорії A;
- 21 рік для категорій C, C + E, D1, D1 + E;
- 24 роки для категорій D, D + E.

Приписами статті 6 Загальних правил визначено вік, необхідний для отримання певних видів посвідчень водія, беручи до уваги транспортні засоби, дозволені для керування за такими, а саме:

¹² Real Decreto 818/2009, de 8 de mayo, por el que se aprueba el Reglamento General de Conductores. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2009-9481>

а) керування транспортними засобами для людей з обмеженими можливостями пересування: мінімальний вік для отримання посвідчення – чотирнадцять років. Проте, до шістнадцяти років водій не матиме права перевозити пасажирів у транспортному засобі. Це посвідчення не буде потрібно для тих, хто має дійсне водійське посвідчення категорії A1 або B, і якщо власник отримає посвідчення будь-якої з цих категорій, водійське посвідчення цього виду втрачає силу;

б) керування спеціальними самохідними сільськогосподарськими транспортними засобами та їх вузлами, максимальна дозволена маса або розміри яких не перевищують обмежень, установлених для звичайних транспортних засобів, або максимальна швидкість яких за конструкцією не перевищує 45 км/год: мінімальний вік – шістнадцять років. Це посвідчення не буде потрібним для тих, хто має дійсне водійське посвідчення категорії B, і якщо власник отримає посвідчення цієї категорії, водійське посвідчення цього виду втрачає силу.

Додаткові умови видачі посвідчень водія визначено також у статті 5 Загальних правил (частина 1):

а) посвідчення категорії A можуть бути видані лише водіям, які вже мають дійсне посвідчення категорії A2 принаймні два роки;

б) посвідчення категорій C1, C, D1 і D можуть бути видані лише водіям, які вже мають дійсне посвідчення категорії B;

с) посвідчення категорій B + E, C1 + E, C + E, D1 + E та D + E можуть бути видані лише водіям, які вже мають дійсне посвідчення категорій B, C1, C, D1 або D відповідно.

Отримання водійських прав, перелічених нижче, зумовлено також наступним (частина 2):

а) дозвіл категорії A1 передбачає надання дозволу категорії AM;

б) дозвіл категорії A2 передбачає надання дозволу категорії A1;

с) дозвіл категорій C і D передбачає надання дозволу категорій C1 і D1 відповідно;

д) дозвіл категорій C1 + E, C + E, D1 + E або D + E передбачає надання дозволу категорій B + E;

е) дозвіл категорії C + E передбачає надання дозволу категорії C1 + E;

ф) дозвіл категорії C + E передбачає надання дозволу категорії D + E, якщо його власник має дозвіл категорії D;

г) дозвіл категорії D+E передбачає надання дозволу категорії D1+E.

2) Щодо вимог до екзаменаторів, які проводять тести для отримання посвідчення водія (у тому числі щодо їх віку, освіти та кваліфікації, проходження періодичного навчання та підтвердження кваліфікації тощо); законодавчих актів, якими передбачені ці вимоги, компетентних органів та процедур, згідно з якими вповноважуються екзаменатори.

У Бельгії питання вимог щодо суб'єктів, які забезпечують встановлення відповідності кандидата кваліфікаційним характеристикам для отримання посвідчення водія, врегульовано Королівським указом від 23 березня 1998 року про водійські права (у Розділі IV, Главі I «Екзаменаційні центри»), з урахуванням регіональних особливостей нормативного регулювання деяких питань (Брюссельський столичний округ, Фландрія і Валлонія). У його статті 25 зазначено, що теоретичний і практичний іспити (у рамках програми підготовки водія) складаються в екзаменаційних центрах, організованих органами інспекції автомобільного транспорту, визнаними відповідно до положень Королівського указу від 23 грудня 1994 року (§ 1). Міністр, відповідальний за безпеку дорожнього руху, визначає кількість екзаменаційних центрів, місце їх заснування, межі їх територіальної юрисдикції та правила їх організації (§ 2). Відповідно до статті 26 екзаменатори визнаються Міністром/регіональним міністром, відповідальним за безпеку дорожнього руху, або його уповноваженою особою/представником. Міністр може призупинити визнання екзаменаторів на період від восьми днів до одного року або відкликати їх за недотримання положень цього Указу. Встановлені такі вимоги для осіб екзаменаторів:

- наявність громадянства однієї з держав-членів Європейського Союзу або Європейської економічної зони;
- вік не менше 25 років;
- мати бездоганну моральну поведінку;
- без втрати або обмежень права керування автотранспортом. Ця заборона не застосовується у разі скасування обвинувального вироку або відновлення честі та прав і за умови, що розслідування завершено;
- мати принаймні один із дипломів, сертифікатів або патентів, які враховуються для вступу на рівні А, В або С на державну службу, як зазначено в першому розділі Додатка 1 до Королівського указу від 2 жовтня 1937 року, що визначає статус урядового персоналу, або мати іноземний диплом, сертифікат чи патент, які були визнані еквівалентними відповідно до Глави II того ж Додатка. Однак, вимога щодо наявності одного з цих дипломів втрачає силу, якщо відповідна особа може продемонструвати професійний досвід не менше 5 років у сфері практичного навчання водінню;
- завершити програму базової підготовки та скласти іспит, зміст і умови організації яких затверджені Міністром, відповідальним за безпеку дорожнього руху, або його уповноваженою особою. Екзаменатори також повинні дотримуватися правил обов'язкового забезпечення якості та періодичного навчання, передбачених статтею 26в;
- визнані придатними за медичним оглядом;

- якщо екзаменатор має категорію В, він повинен мати бельгійське або європейське водійське посвідчення, дійсне для категорії В, принаймні три роки.

Екзаменатори для інших категорій повинні мати бельгійські або європейські водійські посвідчення щонайменше п'ять років, дійсні для категорії транспортних засобів, для яких відповідна особа відповідатиме як екзаменатор за оцінювання практичного іспиту. Посада екзаменатора несумісна з будь-якою посадою інструктора в акредитованій автошколі. Ніхто не може бути екзаменатором на іспиті, складеному кимось із його кровних або сімейних родичів до четвертого ступеня включно.

Екзаменатори в рамках системи забезпечення якості також підлягають контролю якості, що відповідно до приписів статті 26в (§ 1) включає:

- щорічну перевірку кожного екзаменатора на предмет того, що він пройшов подальше навчання, зберіг свої професійні навички, склав іспити з водіння, які він екзаменує;
- контроль кожні п'ять років кожного екзаменатора шляхом проведення різних іспитів (моніторинг охоплює кілька іспитів), у тому числі щодо кожної групи категорій водійських прав.

Через незадовільний результат перевірки екзаменатора міністр/уповноважений представник може вжити заходів, у т.ч. призначити проходження спеціальної програми додаткового навчання. Екзаменаційні центри використовують сертифіковану систему якості, яка контролює, оцінює та, за необхідності, коригує роботу екзаменаторів, подальше навчання та результати іспитів із водіння. Обов'язкове періодичне підвищення кваліфікації для екзаменаторів, для яких програму підготовки схвалив міністр/уповноважений представник, забезпечується екзаменаційними установами, екзаменаційними центрами. Визначається зміст, обсяг обов'язкової періодичної підготовки екзаменаторів, фіксований мінімальний курс підвищення кваліфікації (тривалістю щонайменше п'ять днів кожні п'ять років для підтримки та вдосконалення необхідних практичних навичок водіння). Програма періодичного підвищення кваліфікації подається на затвердження міністру/уповноваженому представнику, який погоджує або відхиляє її протягом встановленого строку за процедурою з можливістю відхилення, перегляду, зміни, а також встановлення додаткових правил щодо систем забезпечення якості та періодичного навчання екзаменаторів.

У Чехії згідно з пунктом 5 (d) § 124 Закону про дорожній рух повноваження щодо організації проведення перевірки професійної компетентності власника посвідчення водія віднесено до компетенції муніципальної установи муніципалітету з розширеною юрисдикцією, що відповідно до § 128а є виконанням делегованих повноважень.

Закон про набуття та підвищення професійної кваліфікації з керування транспортними засобами¹³ на основі відповідних нормативних актів ЄС, поряд з іншим, регулює порядок організації підготовки претендентів на отримання професійної компетентності з керування транспортними засобами (посвідчення водія) та умови видачі та відкликання сертифікатів педагогів із навчання та підготовки (професійні сертифікати) і сертифікатів екзаменатора. Відповідно до його § 33 для проведення іспитів відповідний муніципальний орган муніципалітету з розширеними повноваженнями призначає екзаменаційного уповноваженого, яким може бути лише службовець муніципалітету, приписаний до муніципального органу, який також є власником дійсного посвідчення екзаменатора, виданого відповідно до цього Закону.

Кандидат на отримання сертифіката має відповідати таким вимогам (§ 34):

- a) бути старше 25 років;
- b) мати повну середню освіту з відповідним дипломом;
- c) мати водійські права на ту групу транспортних засобів, на яку претендент на водійські права буде проходити іспит, не менше 5 років;
- d) пройти базову підготовку для екзаменаторів та продемонструвати навички, пов'язані з проведенням та оцінюванням іспитів на професійну компетентність, знання правил дорожнього руху, умов експлуатації транспортних засобів на проїжджій частині, вдосконалювати професійну компетентність із керування автотранспортними засобами, а також знання з експлуатації та технічного обслуговування транспортних засобів, безпечного водіння;
- e) не мати судимості чи адміністративного стягнення про позбавлення права керувати транспортними засобами протягом останніх п'яти років.

Базову підготовку претендентів на складання іспиту та отримання сертифіката екзаменатора відповідно до § 34 цього Закону здійснює Міністерство транспорту, яке може також за результатами спеціальної законодавчої процедури відбору доручити це юридичній особі. Навчальний план базової підготовки, методика проведення та організації іспиту визначаються нормативним актом.

Сертифікат видається на п'ять років (§ 35). У сертифікаті екзаменатора повинні бути зазначені прізвище, ім'я, по батькові та дата народження власника, обсяг повноважень на проведення професійних іспитів із керування транспортними засобами, присвоєний особистий номер екзаменатора та номер присвоєного штампа, серія та номер сертифіката, дата видачі (продовження) і строк його дії. Міністерство веде облік виданих сертифікатів екзаменатора в обсязі відомостей, зазначених у них. Зразок сертифіката екзаменатора встановлюється нормативним актом.

¹³ Zákon o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a o změnách některých zákonů ze dne 30. června 2000. URL: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2000/247/2024-01-01?f=Z%C3%A1kon%20%C4%8D.%20247%2F2000%20Sb.&zalozka=text>

Згідно з § 36 экзаменатор зобов'язаний щороку не менше 2 днів проходити підвищення кваліфікації для поглиблення знань і навичок, необхідних для проведення іспитів, і не менше 1 дня – для поглиблення практичних навичок, необхідних для керування транспортними засобами, віднесеними до відповідної групи. Экзаменатор зобов'язаний скласти іспит у рамках підвищення кваліфікації в останній рік дії сертифіката экзаменатора. Міністерство продовжує термін дії сертифіката экзаменатора ще на 5 років за письмовою заявою його власника, якщо заявник доведе, що він пройшов курси підвищення кваліфікації для экзаменаторів та іспит. Міністерство організовує підвищення кваліфікації экзаменаторів та складання ними іспитів, а також за результатами процедури відбору може довірити юридичній особі проведення підвищення кваліфікації экзаменаторів. Якщо экзаменатор не проходив курси підвищення кваліфікації та тестування протягом більше одного року після закінчення терміну дії сертифіката экзаменатора, він повинен повторно пройти базову підготовку экзаменатора та скласти іспит. Програма підвищення кваліфікації экзаменаторів, обсяг іспиту та методика його організації визначаються нормативним актом.

У **Франції** організація іспитів щодо отримання водійського посвідчення забезпечується адміністративним органом або особами, уповноваженими ним для цієї мети (стаття L221-4 Кодексу про дорожній рух), що включає:

- 1) будь-який теоретичний іспит для отримання посвідчення водія;
- 2) будь-який практичний тест щодо знань і професійних кваліфікацій для здобувача водійського посвідчення для певної категорії транспортного засобу.

Екзаменатором може бути державний або контрактний агент, уповноважений проводити практичний іспит для отримання посвідчення водія легкових транспортних засобів (стаття L221-5 Кодексу). Статус за рамкою кваліфікації професій: інспектор по водійським правам та з безпеки дорожнього руху (IPCSR) – державна служба категорії В, що перебуває у сфері управління Міністерства внутрішніх справ і заморських територій і може відноситися до префектури або міжміністерського департаменту (DDT(M), DRIEAT, DEAL).

Відповідно до статті R221-3-10 Кодексу термін «екзаменатор» означає будь-яку особу, яка бере участь у проведенні відповідного іспиту/тесту. Екзаменатором не може бути засуджений французьким судом або іноземним судом до кримінального або виправного покарання за один із злочинів, передбачених Кодексом (стаття R212-4).

Екзаменатор повинен мати навички, необхідні для безперервного проходження тесту, включаючи управління інцидентами.

Екзаменатор не може екзаменувати таких осіб:

- 1) його дружину або партнера за договором цивільної солідарності (цивільного шлюбу);
- 2) його родичів по прямій низхідній і висхідній лінії першого ступеня спорідненості;

3) його родичів по боковій лінії (ідеться про рідню другого ступеня спорідненості, у тому числі про тих, які не належать до осіб прямої лінії: брати і сестри, дядько і тітка та їхні нащадки, двоюрідні брати, сестри та інші – зокрема, які згадуються у положеннях статей 162, 174, 743 Цивільного кодексу).

Екзаменатором не може бути особа, яка займається та протягом останніх трьох років займалася діяльністю в навчальному закладі водіння та безпеки дорожнього руху або в компанії, що надає освітні послуги у сфері навчання водінню та безпеки дорожнього руху.

Особливості статусу корпусу інспекторів з питань посвідчення водія та безпеки дорожнього руху, їх службової підготовки та просування визначаються Указом № 2013-422 від 22 травня 2013 р.¹⁴.

Умови навчання, неупередженості та несумісності функцій, які виконують екзаменатори, а також строк, на який видається дозвіл, визначаються Указом № 2015-1379 від 29 жовтня 2015 р.¹⁵. Згідно з його статтею 2 державним або контрактним агентам має бути не менше 23 років на дату отримання дозволу. Вони повинні мати дійсне водійське посвідчення категорії В, видане принаймні три роки тому на дату отримання дозволу. Вони не повинні бути внесені до національної картотеки водійських посвідчень відповідно до рішень щодо обмеження дії, призупинення, анулювання, визнання недійсними, заборони видачі їх посвідчень водія, прийнятих згідно з положеннями Кодексу дорожнього руху. Виконання їх місій як екзаменаторів несумісне з діяльністю інструктора з водіння, оператора закладу з навчання водінню або тренера вчителів. Державні або контрактні агенти не можуть бути уповноважені виконувати ці місії у відділі, де вони працювали інструктором із водіння, оператором закладу з навчання водінню або тренером вчителів менше трьох років. Вони повинні заявити органу влади (міністерству) про професію одного з подружжя, партнера за договором громадянської солідарності, родичів по висхідній і низхідній лініях першого ступеня спорідненості та родичів по боковій лінії спорідненості другого ступеня, якщо ця професія пов'язана з професією інструктора з водіння, оператора закладу з навчання водінню або тренера вчителів.

Статтею 3 Указу № 2015-1379 передбачено обов'язковість проходження агентом початкової підготовки для викладання, пов'язаної з категорією В водійських прав із присвоєнням кваліфікації за результатами цього навчання. Ця підготовка проводиться у формі безперервного оцінювання або спеціальних тестів, спрямованих на визначення того, чи мають зацікавлені сторони навички, очікувані для виконання місій екзаменатора, зокрема з погляду неупередженості

¹⁴ Décret n° 2013-422 du 22 mai 2013 portant statut particulier du corps des inspecteurs du permis de conduire et de la sécurité routière. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000027443167>

¹⁵ Décret n° 2015-1379 du 29 octobre 2015 fixant les conditions permettant à des agents publics ou contractuels de faire passer les épreuves pratiques du permis de conduire. URL: [Décret n° 2015-1379 du 29 octobre 2015 fixant les conditions permettant à des agents publics ou contractuels de faire passer les épreuves pratiques du permis de conduire - Légifrance](#)

та етики. Це включає оцінку кваліфікації, що дозволяє екзаменатору оцінювати кандидатів за практичними іспитами для отримання посвідчення водія категорії В, які проводяться на тих самих умовах, що й для інспекторів із безпеки дорожнього руху. Кваліфікація дійсна виключно для практичних іспитів для отримання водійського посвідчення категорії В та протягом строку дії дозволу.

В Іспанії Королівським указом 818/2009 до Загальних правил для водіїв включено нові важливі правила щодо екзаменаторів претендентів на отримання водійських прав (Додаток VIII – «Екзаменаційний персонал, відповідальний за оцінювання тестів контролю здібностей і поведінки»), якими визначено мінімальні вимоги щодо кваліфікації, професіоналізації, спеціалізації претендентів, їх необхідного рівня підготовки, зокрема і тих державних службовців, хто відповідає за проведення іспитів на здібності для отримання адміністративних дозволів на керування автомобілем, а також вимоги щодо умов, яким повинен відповідати персонал, що проводить іспит, зокрема щодо їх початкової кваліфікації та гарантії якості.

У вказаному Додатку крім загальних кваліфікаційних характеристик встановлено вимоги, яким повинен відповідати екзаменаційний персонал:

1) для водійських прав категорії В:

- бути власником прав категорії В не менше трьох років;
- бути не молодше 23 років;
- скласти успішне проходження початкової кваліфікації, визначеної в розділі С), і подальше виконання програм забезпечення якості та періодичного навчання, визначених у розділі D);
- володіти дипломом середньої освіти або еквівалентом або другим рівнем професійної підготовки;
- одночасно не працювати вчителем у приватній автошколі чи надавати там

будь-які прибуткові послуги.

2) для водійських прав інших категорій:

- бути власником посвідчення водія тієї самої категорії або володіти еквівалентними знаннями через відповідну професійну кваліфікацію;
- мати стаж роботи екзаменатором для отримання прав категорії В не менше трьох років. Ця умова не буде обов'язковою, якщо підтвердити досвід керування транспортними засобами відповідної категорії не менше п'яти років або права керування ТЗ вищого класу;
- мати успішне проходження початкової кваліфікації, визначеної в розділі С), і подальше виконання програм забезпечення якості та періодичного навчання, визначених у розділі D);
- володіти дипломом середньої освіти або еквівалентом або другим рівнем професійної підготовки;
- одночасно не працювати вчителем у приватній автошколі чи надавати там будь-які прибуткові послуги.

Водночас прийнятними є правила еквівалентності кваліфікації екзаменаційного персоналу для проведення іспитів із водіння для отримання водійських прав зазначених нижче категорій:

- для категорій АМ, А1 і А2, за умови здобуття початкової кваліфікації, згаданої в розділі С) для однієї з цих категорій;
- для категорій С1, С, D1 і D, за умови здобуття початкової кваліфікації, згаданої в розділі С) для однієї з цих категорій;
- для категорій В+Е, С1+Е, С+Е, D+Е та D1+Е, за умови здобуття початкової кваліфікації, згаданої в розділі С) для однієї з цих категорій.

Для отримання права на проведення тестів на контроль здібностей і поведінки необхідно пройти навчальну програму, встановлену Головним управлінням дорожнього руху, а також оцінювання та тести, які включатимуть як теоретичні, так і практичні елементи, відповідно до кожного конкретного випадку. Навчання, оцінювання та атестація здійснюється Головним управлінням дорожнього руху відповідно до встановлених правил. Визначається зміст (теми) програми навчання, що охоплює, серед іншого:

1. Для дозволів щодо водійських прав категорій А і В такі теми: Безпека дорожнього руху; Загальні правила дорожнього руху та водіння; Теорія поведінки водія; Автомобільна техніка і фізика; Критерії оцінювання; Техніка водіння; Техніка обстеження; Екзаменаційна практика в реальних ситуаціях;

2. Для дозволів щодо водійських прав категорій С, D і Е: Правила використання великогазових транспортних засобів; Методи водіння та критерії оцінювання.

Для забезпечення того, щоб екзаменатори підтримували необхідний рівень, створені такі механізми забезпечення якості та періодичного навчання:

- а) нагляд за діяльністю екзаменатора з боку Генеральної дирекції дорожнього руху, зокрема щоб оцінка здійснювалася однаково;
- б) встановлення необхідності періодичного оновлення своїх знань;
- в) постійний професійний розвиток;
- г) періодичний перегляд результатів проведених випробувань.

Діяльність персоналу, що проводить експертизу, підлягає щорічному нагляду із застосуванням механізмів якості, зазначених у попередньому пункті. Крім того, один раз на п'ять років проводиться нагляд під час виконання тестів протягом сукупного мінімального періоду не менше половини дня.

Щоб зберегти свій статус, екзаменатори повинні проходити мінімальну періодичну підготовку з регулярними інтервалами в чотири дні загалом протягом кожного дворічного періоду з тим, щоб: підтримувати й оновлювати знання та навички, необхідні для виконання тестів; розвивати нові здібності, які є необхідними для виконання їх діяльності; мати переконання, що тести оцінюються відповідно до справедливих і єдиних критеріїв; підтримувати необхідні практичні навички водіння.

Ця підготовка може проводитися за допомогою інформаційних сесій, навчальних кімнат, звичайного навчання або з використанням комп'ютерного обладнання, мати індивідуальний характер, бути спрямованою на групи або мати замінні форми, з огляду на потреби та необхідність періодичного проведення заходів із підготовки перед новим рівнем акредитації.

Якщо екзаменатори не оцінювали тести для дозволу щодо водійських прав певної категорії протягом двадцяти чотирьох місяців, вони проходять повторну оцінку для подальшого виконання цієї діяльності. Ця повторна оцінка також відбувається під час періодичного навчання, зазначеного вище.

Якщо під час здійснення нагляду, зазначеного вище, спостерігаються серйозні недоліки в діяльності перевіряючих, вони повинні пройти спеціальну підготовку перед відповідним подальшим оцінюванням.

3) Щодо необхідності отримання та наявності медичного документа щодо стану здоров'я водія (кандидата у водії) та відсутності медичних протипоказань при першому отриманні посвідчення водія та в подальшому при його поновленні (обміні), ким ці медичні документи видаються, періодичність проходження медичних оглядів залежно від віку водія та обсяги цих оглядів.

У Бельгії згідно з Королівським указом від 23 березня 1998 року про водійські права кандидат на отримання водійських прав проходить медичний огляд, який відповідно до статті 42 проводиться лікарем медичного центру Комісії медичної експертизи. Кандидат на отримання водійських прав, дійсних для категорій АМ, А1, А2, А, В, В+Е або G, повинен підписати у заяві про отримання водійського посвідчення тимчасового водійського посвідчення декларацію, в якій він своїм чесним словом підтверджує, що, наскільки йому відомо, він не страждає від будь-яких фізичних вад/хворобливих станів. Ця декларація містить розділ, що стосується загальної фізичної та психічної відповідності, і розділ, що стосується зору (§1 статті 41). Кандидат, який не має бельгійських або європейських водійських прав, повинен пройти іспит із читання під час теоретичного іспиту перед екзаменатором або іншою уповноваженою особою відповідно до правил, встановлених спільно міністром транспорту та міністром із громадського здоров'я. Кандидат, який вирішить, що він не може підписати цю частину декларації, що стосується загальної фізичної та психічної придатності, проходитиме огляд у вільно обраного лікаря. У відповідних випадках лікар повинен вимагати звіт лікаря-спеціаліста (§2). Положення §1 статті 44 Указу регулюють аналогічні вимоги щодо подання кандидатом декларації щодо здоров'я зору, в якій він підтверджує відсутність перешкод нормальному керуванню транспортним засобом, навіть тимчасово, повинен повідомити результати, отримані під час будь-якого попереднього медичного огляду, та подає висновок лікаря-офтальмолога. Згідно з §2 статті 46, якщо

інвалідність власника вимагає транспортного засобу, спеціально пристосованого до його інвалідності, або потребує обмежень у використанні, це буде зазначено в посвідченні водія. Додаток 6 до зазначеного Указу визначає «Мінімальні стандарти та сертифікати фізичної та психічної придатності для керування автотранспортом» та описує функціональні розлади та стани, які призводять до відмови у дозволі, а також медичні стандарти, яким повинні відповідати кандидати на отримання водійських прав або тимчасових водійських посвідчень та власники водійських посвідчень. Періодичність проходження медичних оглядів врегульована у прив'язці до загальних правил щодо адміністративних строків дії водійських посвідчень (§ 3 – 5 статті 21).

У Чехії Законом про дорожній рух у § 85 передбачена оцінка придатності за станом здоров'я особи, яка претендує на отримання посвідчення водія, або власника посвідчення водія, що є письмовим документом у формі довідки. Зміст та форму оцінки медичної придатності визначає підзаконний нормативно-правовий акт, який регулює деталі проведення оцінки медичної придатності.

Приписами § 87 цього Закону встановлені вимоги щодо регулярних медичних оглядів для водіїв транспортних засобів на професійній основі та при виконанні спеціальних функцій, наприклад, для власника сертифіката інструктора з водіння для навчання водінню транспортних засобів. Такі особи зобов'язані пройти первинний медичний огляд перед початком діяльності і проходити подальші регулярні медичні огляди кожні два роки до досягнення 50 років і щорічно після 50 років.

Відповідно до вимог пункту 7(d) § 6 Закону про дорожній рух власник водійського посвідчення, якому виповнилося 65 років, зобов'язаний проходити регулярні медичні огляди відповідно до § 87 цього Закону та мати документ, що підтверджує медичну придатність до керування транспортним засобом. Згідно з пунктом 3 § 87 усі власники водійських прав зобов'язані проходити регулярний медичний огляд не раніше, ніж за шість місяців до досягнення віку 65 і 68 років і не пізніше, ніж у день досягнення зазначеного віку, а після досягнення 68 років – кожні два роки.

Згідно з правилами § 96 щодо огляду медичної придатності, якщо з поважних причин власник посвідчення водія не може пройти медичний огляд у зазначений термін, він негайно повідомляє про це відповідний муніципальний орган із розширеною юрисдикцією, який встановлює йому альтернативний термін. У разі ж, якщо особа, яка має посвідчення водія, не пройшла медичний огляд у встановлений або інший строк без поважних причин, вона вважається непридатною за станом здоров'я до керування транспортними засобами.

Правила щодо визначення придатності за станом здоров'я до керування транспортними засобами, придатність за станом здоров'я до керування транспортними засобами з умовою та вимоги до медичної довідки, що підтверджує медичні причини, за яких не можна пристігати ремінь безпеки під

час керування транспортним засобом, регулюються Декретом № 277/2004 зб. «Про придатність за станом здоров'я до керування автотранспортними засобами»¹⁶.

У **Франції** загальні вимоги щодо стану здоров'я водія (кандидата у водії) та медичних документів як умови отримання водійського посвідчення регулюються відповідними приписами Кодексу про дорожній рух. Так, його статтею R221-10 передбачено, що водійські посвідчення категорій A1, A2, A, B1, B і BE видаються без попереднього медичного огляду, за винятком випадків, коли цей огляд є обов'язковим згідно з наказом міністра, відповідального за безпеку дорожнього руху, прийнятим відповідно до статті R 226-1 цього Кодексу (пункт I). Посвідчення водія категорій A1, A2, A, B1 і B, видані для керування транспортними засобами, спеціально пристосованими для врахування інвалідності водія, і посвідчення водія категорій C1, C1E, C, CE, D1, D1E, D і DE можуть бути отримані або продовжені лише після відповідного медичного висновку (пункт II). Визначено вимоги до професійних видів діяльності, як-от: водій таксі/карети швидкої допомоги, шкільного транспорту, громадського транспорту (пункт III). Водійське посвідчення категорії A дозволяє керувати дво- або триколісними транспортними засобами, що використовуються для платного перевезення людей, лише за наявності у водія сертифіката, виданого префектом після медичного огляду фізичної придатності (пункт IV).

Згідно зі статтею R226-1 медичний огляд щодо визначення придатності до водіння складається з оцінки фізичних, когнітивних і сенсорних здібностей кандидата на отримання водійського посвідчення або власника посвідчення за умов:

1) наявності випадків, передбачених статтями L223-5 (у разі відновлення посвідчення водія після втрати права керувати транспортним засобом через скасування балів) і L224-14 (у випадках анулювання водійського посвідчення, зокрема за вчинення кримінального правопорушення, або у разі призупинення дії водійського посвідчення, строк дії якого встановлено указом Державної ради);

2) захворювання, несумісного з отриманням або збереженням водійських прав, або яке може призвести до видачі водійських прав з обмеженням терміном дії, яке фігурує у списку, затвердженому спільним наказом міністрів, відповідальних за безпеку дорожнього руху та здоров'я;

3) якщо особа підлягає медичному огляду, систематичному чи періодичному, у випадках, зазначених у списку, затвердженому наказом міністра, відповідального за безпеку дорожнього руху.

Якщо медичний висновок є обов'язковим для видачі або відновлення водійських прав, положення статті R221-11 визначають такі умови:

¹⁶ Vyhláška o zdravotní způsobilosti k řízení motorových vozidel. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-277>

1) у випадках, передбачених у пункті I статті R221-10, надається без обмеження тривалості або видається чи продовжується відповідно до періодичності, яка не може перевищувати п'яти років;

2) у випадках, передбачених у пунктах II, III та IV статті R 221-10, видається або продовжується відповідно до наступної максимальної періодичності: п'ять років для водіїв віком до шістдесяти років, два роки – із шістдесяти років і один рік – із сімдесяти шести років. Однак, для водіїв, які мають водійські посвідчення категорій D1, D, D1E або DE, максимальна частота становить один рік після досягнення шістдесяти років.

Дійсність виданого таким чином дозволу може бути продовжена лише після медичного висновку, отриманого затвердженням лікарем-консультантом поза медичною комісією, або медичною комісією.

Запит про продовження повинен бути адресований префекту департаменту постійного проживання заявника. Якщо медичний висновок видається до закінчення терміну дії прав відповідних категорій, і поки префект не винесе рішення щодо запиту про його продовження згідно з умовами, встановленими указом міністра, відповідального за безпеку дорожнього руху, дозвіл залишається тимчасово чинним. Це положення поширюється на медичні висновки про придатність, тимчасову придатність або придатність з обмеженням використання посвідчення за умови, що водій надасть підтвердження дотримання цих обмежень.

Категорії A1, A2, A, B1 і B посвідчення водія, виданого для керування транспортними засобами, спеціально пристосованими для врахування інвалідності водія, видаються без обмеження терміну, якщо медична довідка про присвоєння цих категорій встановлює, що відповідна особа страждає від невиліковної, постійної або стабілізованої інвалідності чи вади.

Строк дії однієї або кількох категорій посвідчень може бути обмежений, якщо під час видачі або поновлення буде виявлено, що кандидат страждає від захворювання, сумісного з отриманням водійських прав, але яке може погіршитися (стаття R221-12).

Префект відповідно до статті R221-13 Кодексу повинен піддати медичному огляду щодо придатності до керування транспортним засобом:

1) будь-якого водія або особу, що супроводжує водія-учня, яким приписується одне з правопорушень, передбачених Кодексом щодо керування транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння;

2) будь-якого водія, до якого застосовано заходи обмеження права керування;

3) будь-якого водія, до якого застосовано заходи, пов'язані з припиненням права керування транспортним засобом на період, що перевищує один місяць, за одне з правопорушень, передбачених цим Кодексом, крім тих, що згадані в пункті 1 вище.

Питання організації медичного огляду щодо придатності до керування транспортними засобами врегульовані Наказом від 31 липня 2012 року, спільно виданим Міністром соціальних справ та охорони здоров'я та Міністром внутрішніх справ¹⁷.

В Іспанії питання медичного документа щодо стану здоров'я як умови для отримання посвідчення водія, його подовження тощо врегульовано в Загальних правилах для водіїв, затверджених Королівським указом 818/2009. У статті 8.1 передбачено, що запит на видачу водійського посвідчення надсилається до управління дорожнього руху провінції, де його потрібно отримати, за встановленою офіційною формою разом із документами, зазначеними в Додатку III («Документи для отримання різних водійських прав»).

У цьому Додатку III до переліку таких документів, зазначених у розділі A – «Отримання водійського посвідчення або дозволу», включено також Звіт про психофізичну придатність, що видається уповноваженим центром тестування водіїв, який має містити фотографію, аналогічну тій, що подається у пакеті документів для отримання посвідчення водія (пункт 1.f розділу A). У розділі B – «Продовження терміну дії водійського посвідчення або дозволу» також передбачено, що заява на продовження терміну дії водійського посвідчення або дозволу повинна супроводжуватися документами, зокрема додається Звіт про психофізичну придатність, зазначений у розділі A.1. пункт f), який виданий лікарем із країни, де знаходиться зацікавлена сторона, і завірений дипломатичним представництвом або консульським відділом Іспанії в цій країні (пункт 2.b розділу B). Аналогічна вимога стосується правил надання спеціального дозволу на керування транспортними засобами, що перевозять небезпечні вантажі (пункт 1.b розділу G).

У статті 44 Загальних правил визначено осіб, які зобов'язані проходити відповідні тестування на психофізичну придатність. Передбачено, що всі особи, які бажають отримати або продовжити будь-який дозвіл на керування автомобілем чи права, а також ті, від кого вимагається це щодо виконання завдань водіння або їх навчання, повинні пройти необхідні тести та іспити, щоб визначити, чи мають вони необхідні психофізичні здібності. Такі перевірки та іспити проводяться уповноваженими центрами іспиту на водіння, які видають Звіт про психофізичну придатність. Цей Звіт може бути доповнений оглядом, проведеним компетентними службами охорони здоров'я, якщо провінційний штаб дорожнього руху погоджується на це у випадках, коли під час виконання тестів на здібності для отримання ліцензії чи дозволу або в будь-який інший час під час процедури у заявника помічаються обґрунтовані ознаки психофізичних недоліків. Психофізичні здібності, необхідні для отримання або продовження водійського посвідчення або прав, встановлюються відповідно до Додатка IV (зі

¹⁷ Arrêté du 31 juillet 2012 relatif à l'organisation du contrôle médical de l'aptitude à la conduite. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000026310765>

змiнами, внесеними вiдповiдно до Наказу РСМ/518/2023 вiд 26 травня 2023 року¹⁸). Цим Додатком визначено перелiк хвороб та недолiкiв, якi можуть бути пiдставою для вiдмови або обмеження дозволу на керування, та iншi обмеження в отриманнi або продовженнi водiйського посвiдчення, дозволiв чи прав. У разi, якщо центр, який проводить обстеження, виявить, що заявник, незважаючи на те, що його випадок не включений до жодного з недолiкiв або захворювань, перелiчених у Додатку IV, не може отримати водiйське посвiдчення чи дозвiл або продовжити його дiю, вiн (центр) повiдомляє про це вiдповiдний провiнцiйне управлiння дорожнього руху про потребу вирiшення питання пiсля звiту компетентних служб охорони здоров'я.

4) Щодо строку адмiнiстративної дiйсностi посвiдчень водiя транспортних засобiв, що видаються державами-членами ЄС, умови перiодичного обов'язкового обмiну цих посвiдчень водiя (у тому числi щодо необхідностi проходження додаткового/повторного навчання, пiдтвердження теоретичних, практичних знань iз керування транспортними засобами та складання iспитiв, наявностi чинного медичного документа щодо стану здоров'я водiя тощо).

У Бельгiї згiдно з Королiвським указом вiд 23 березня 1998 року про водiйськi права адмiнiстративний строк дiї посвiдчення водiя становить максимум десять рокiв (§ 1 статтi 20а). Водночас у статтi 21 передбачено, що посвiдчення водiя, видане на право керування транспортними засобами категорiй АМ, А, В, В+Е та G, є дiйсним протягом необмеженого строку або протягом перiоду, зазначеного лiкарем, якщо дозвiл на керування обмежений у часi (§1). Посвiдчення водiя, видане для керування транспортними засобами категорiй С1, С, С1+Е, С+Е, D1, D, D1+Е та D+Е, дiйсне протягом перiоду, зазначеного в посвiдченнi вiдповiдно до цього Указу. Європейськi водiйськi посвiдчення, виданi для керування транспортними засобами категорiй С1, С, С1+Е, С+Е, D1, D, D1+Е та D+Е або еквiвалентних категорiй, дiйснi протягом п'яти рокiв, починаючи з дати реєстрацiї в бельгiйському мунiципалiтетi або в Мiнiстерствi закордонних справ. Проте, якщо у водiйському посвiдченнi вказано менший термiн дiї, нiж той, який зазначений у цьому пунктi, застосовується цей менший перiод. Водночас приписами § 4, 5 статтi 21 передбачено строк дiї посвiдчення водiя протягом одного року для осiб-iноземцiв, якi очiкують прийняття рiшення щодо їхнього статусу, зокрема визнання статусу бiженця, права на проживання тощо.

У Чехiї строк адмiнiстративної дiйсностi посвiдчень водiя транспортних засобiв визначено пункт 3 § 110 Закону № 361/2000 про дорожнiй рух, вiдповiдно до якого посвiдчення водiя видається компетентним мунiципальним

¹⁸ Orden PCM/518/2023, de 26 de mayo, por la que se modifica el Anexo IV del Reglamento General de Conductores, aprobado por el Real Decreto 818/2009, de 8 de mayo. URL: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2023-12258>

органом муніципалітету з розширеною юрисдикцією за умов дотримання вимог цього Закону на строк:

- a) 5 років із дати його видачі, якщо воно засвідчує водійські права категорій C1, C1+E, C, C+E, D1, D1+E, D або D+E;
- b) 10 років із дня його видачі в інших випадках (якщо це водійські права категорій B, B1, AM, A1, A2, A або T).

У **Франції** відповідно до пункту I статті R221-1-1 Кодексу про дорожній рух встановлено такий строк дії документів, що підтверджують статус власника посвідчення водія:

- 1) водійські посвідчення категорій A1, A2, A, B, B1 і BE дійсні протягом 15 років із дати видачі відповідно до положень статті R221-10;
- 2) водійські посвідчення категорій C, CE, C1, C1E, D, DE, D1 і D1E дійсні протягом 5 років.

Термін дії вказано на водійських посвідченнях.

Указом № 2011-1475 від 9 листопада 2011 року¹⁹ встановлено, що для посвідчення водія, виданого з 19 січня 2013 року, документ, що засвідчує наявність прав, буде дійсним протягом п'ятнадцяти років; тому водійське посвідчення необхідно продовжити після закінчення терміну дії, встановленого наказом міністра, відповідального за безпеку дорожнього руху відповідно до встановлених правил.

Усі водійські посвідчення, видані до 19 січня 2013 року (у формі ліцензії з рожевого картону), дійсні до 19 січня 2033 року. Передбачено, що ці 38 мільйонів сертифікатів водійських посвідчень будуть поступово замінені на нові посвідчення у форматі «кредитної картки», починаючи з 2015 року. Власники водійських прав будуть проінформовані своєю префектурою про процедури обміну, коли прийде час.

В **Іспанії** Загальними правилами для водіїв, затвердженими Королівським указом 818/2009, у рамках імплементації Директиви 2006/126/ЄС в частині взаємного визнання водійських посвідчень, виданих державами-членами, із більш однаковими термінами дії, встановлено строки адміністративної дієвості посвідчень водія транспортних засобів згідно зі статтею 12, що визначаються таким чином:

- 1) посвідчення водія категорій C1, C1 + E, C, C + E, D1, D1 + E, D і D + E дійсні протягом п'яти років, якщо їх власник не досяг шістдесяти п'яти років, і протягом трьох років із цього віку;
- 2) дозвіл для інших категорій і водійське посвідчення незалежно від його категорії матимуть термін дії десять років, якщо його власник не досяг шістдесяти п'яти років і п'ять років після цього віку;

¹⁹ Décret n° 2011-1475 du 9 novembre 2011 portant diverses mesures réglementaires de transposition de la directive 2006/126/CE relative au permis de conduire. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000024772215>

3) термін дії різних типів посвідчень водія та посвідчень, зазначених у попередніх розділах, може бути скорочений, якщо під час їх видачі або продовження терміну дії буде виявлено, що їхній власник страждає на хворобу або недолік, який, хоча на даний момент не перешкоджає йому це зробити, може погіршитися.

Дійсність дозволу та водійського посвідчення також залежатиме від того, наскільки власник втратив (якщо не повністю) початковий розподіл балів.

Першим перехідним положенням про еквівалентність посвідчень водія та посвідчень, виданих до набрання чинності Королівським указом 772/1997, яким затверджені Загальні правила для водіїв, встановлено, що зазначені дозволи та водійські посвідчення залишатимуться дійсними на тих самих умовах, на яких вони були видані, до закінчення терміну їх дії, без необхідності замінювати їх новими зразками. Заміна не буде здійснена до тих пір, поки у зв'язку з продовженням терміну його дії або будь-якою іншою нормативною процедурою не буде видано водійське посвідчення або посвідчення нового зразка.

5) Щодо законодавчого закріплення вимог щодо запровадження носія інформації (мікрочіпа), як складового елемента посвідчення водія та практичного застосування цих вимог (зокрема, щодо даних, що мають бути внесені до такого носія).

У **Бельгії** згідно з Королівським указом від 23 березня 1998 року про водійські права (зі змінами) запроваджено модель водійського посвідчення європейського зразка, що має відповідати стандартам ISO 7810 та 7816-1 без носія цифрової інформації (мікрочіпа).

У **Чехії** питання форми водійських посвідчень відповідно до абзацу другого статті 137 Закону про дорожній рух врегульовано Наказом Міністерства транспорту та зв'язку від 10 січня 2001 року про водійські посвідчення та реєстр водіїв²⁰, яким положень про використання носія цифрової інформації не визначено. Разом із тим, згідно з пунктами 3, 4 § 105 Закону посвідчення водія містить місце для мікросхеми даних, на яку передбачено записувати машинозчитувані дані про назву документа, код Чеської Республіки як країни видачі, ім'я та прізвище власника, номер і серію водійського посвідчення, групи транспортних засобів, якими власник має право керувати, а також про умови, обмеження чи розширення обсягу посвідчення водія або про професійну кваліфікацію водія. Передбачено, що імплементаційний нормативно-правовий акт регулюватиме спосіб запису відповідних даних у водійському посвідченні, деталі розміру та розташування місця для мікросхеми даних у водійському посвідченні.

²⁰ Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů o řidičských průkazech a o registru řidičů. Vyhlášeno 31. 1. 2001. URL: <https://www.e-sbirka.cz/sb/2001/31/2024-01-01?f=31%2F2001%20Sb.,%20o%20%C5%99idi%C4%8Dsk%C3%BDch%20pr%C5%AFkazech%20ao%20registru%20%C5%99idi%C4%8D%C5%AF&zalozka=text>

У **Франції** з 2013 року водійські посвідчення було уніфіковано до європейського водійського посвідчення у форматі «кредитної картки», та передбачали електронний чіп MRZ (Machine Readable Zone). Однак, наприкінці 2013 року від електронного чіпа відмовилися через проблеми з вартістю²¹. Відповідно до Наказу Міністерства внутрішніх справ від 3 червня 2015 року²² з 15 липня 2015 року водійські права більше не мають електронного мікрочіпа.

Щодо періодичного поновлення всіх посвідчень, то Франція вибрала максимальний термін дії найбільш сприятливий для користувачів, тобто 15 років для категорій А і В. Водійські посвідчення так званих «важких» категорій (С і D) або за умови медичного висновку повинні оновлюватися кожні 5 років. Це просте адміністративне поновлення без медичного огляду чи практичного іспиту (за винятком особливих ситуацій, передбачених Кодексом дорожнього руху). Це дозволяє оновлювати адресу користувача та його ідентифікаційну фотографію.

В **Іспанії** Королівським указом 818/2009 про затвердження Загальних правил для водіїв здійснено імплементацію положень Директиви 2006/126/ЄС і щодо впровадження єдиного зразка водійського посвідчення, яке може бути видано лише на пластиковій картці відповідно до зразка, що міститься у Додатку I обох нормативних текстів, при цьому відзначено, що ті, що раніше видані в різних державах, поступово вилучаються.

У статті 9 Загальних правил зазначено, що посвідчення водія видаються за зразками, наведеними в Додатках I та II. Додатком I затверджено фізичні характеристики картки, що відповідає моделі водійського посвідчення за стандартами ISO 7810 та ISO 7816-1, з описом «Модель і зміст водійського посвідчення Європейського Союзу». Додаток II – «Водійське посвідчення та інші водійські дозволи» у розділі A) надає зразок та опис змісту водійського посвідчення. Однак, у цих документах унормувань щодо запровадження носія інформації (мікрочіпа) як складового елемента посвідчення водія не передбачено.

III. Висновки та пропозиції

Гармонізація правил щодо водійських прав є важливим елементом спільної транспортної політики ЄС, правову основу якої забезпечують акти первинного права ЄС, зокрема відповідні положення Договору про заснування Європейського Співтовариства та Договору про функціонування Європейського Союзу. Директива 2006/126/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 20 грудня 2006 року про посвідчення водія в рамках вторинного законодавства ЄС конкретизує загальні правила й механізми гармонізації у цій сфері. Орієнтуючись на них, держави-члени ЄС впроваджують відповідні інструменти в національне законодавство та з урахуванням особливостей національної правової системи

²¹ Permis de conduire en France. URL: https://fr.wikipedia.org/wiki/Permis_de_conduire_en_France

²² Arrêté du 3 juin 2015 modifiant l'arrêté du 20 avril 2012 fixant les conditions d'établissement, de délivrance et de validité du permis de conduire. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000030744334>

обирають оптимальну модель адаптації європейських стандартів у ландшафт правового дизайну регламентації відповідної сфери суспільних відносин. Порівняльне дослідження різних підходів держав-членів ЄС до впровадження на національному рівні окремих положень Директиви 2006/126/ЄС є доцільним для вивчення досвіду щодо варіативності відповідних моделей адаптації європейських стандартів задля досягнення найбільшої сумісності правового регулювання у питаннях спільної внутрішньої політики ЄС у сфері дорожнього руху.

За результатами дослідження насамперед слід зазначити, що процес адаптації національного законодавства до відповідних положень Директиви 2006/126/ЄС здійснювався в державах-членах ЄС з урахуванням особливостей національної правової системи та практики нормативно-правового регулювання певної держави-члена у сфері дорожнього руху. У зв'язку з цим транспозиція окремих положень Директиви 2006/126/ЄС в національне законодавство вирізняється за нормативними моделями адаптації. Серед них можна виділити: законодавчі – коли зміни реалізуються на законодавчому рівні (наприклад, Франція, Чехія), та змішані, що включають внесення змін до законодавчих та підзаконних актів (Бельгія, Іспанія); при цьому за формами/джерелами національного правового регулювання окреслених питань це можуть бути консолідовані нормативно-правові акти (Іспанія) або множинні/різнорівневі нормативно-правові акти (Бельгія, Франція, Чехія). Порівняльно-правовий аналіз положень законодавства зазначених держав-членів ЄС дає можливість сформулювати такі висновки щодо поставлених питань.

1) Щодо мінімального віку для отримання посвідчення водія та права на керування транспортними засобами залежно від категорії транспортних засобів, наявності додаткових умов для реалізації цього права.

Аналіз правил щодо мінімального віку для отримання посвідчення водія та права на керування транспортними засобами залежно від категорії транспортних засобів у досліджуваних державах-членах ЄС засвідчує, що держави, встановлюючи загальні вікові цензи (Додаток 1), керуються власними правовими традиціями та практикою (що вірогідно має прямий зв'язок із правовими підходами до визначення умов набуття особою цивільної (загальної) дієздатності та спеціальної деліктоздатності). Водночас у цілому спостерігається спільність підходів цих країн щодо визначення мінімального віку для отримання посвідчення водія певних категорій транспортних засобів, наприклад, 21 рік – для категорій C, C+E, D1, D1+E; 24 роки – для D, D+E.

Загалом держави встановлюють мінімальний вік у 18 років щодо здобуття водійських прав категорій A2, B, B+E, C1, C1+E. Утім, у деяких державах встановлений більший віковий мінімум, наприклад, у Бельгії: 18 років – для категорії A1 (тоді як в інших країнах по цій позиції передбачений вік у 16 років),

20 років – для А2 (в інших країнах – 18 років). При цьому законодавством Бельгії для забезпечення сумісності водійських прав передбачені правила еквівалентності посвідчень водія за додержання встановлених інших умов. Разом із цим, слід звернути увагу на загальну тенденцію останніх років у бік зниження віку щодо доступу до здобуття водійської кваліфікації та посвідчень водія, що спостерігається в деяких державах-членах ЄС. Так, у Франції з 1 січня 2024 року вік для складання іспиту з водіння уряд знизив з 18 до 17 років із метою впровадження заходів зі сприяння автономії та доступу до роботи для молоді; передбачено також раннє навчання водінню як спеціальна підготовка учнів віком від 15 років із метою отримання в подальшому посвідчення водія легкових транспортних засобів на умовах скорочення випробувального терміну після отримання водійських прав.

Додаткові умови для отримання посвідчення водія (у тому числі при зниженому мінімальному віці) передбачені за наявності: базового кваліфікаційного сертифікату, професійної компетентності і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів певних категорій (Бельгія); водійського досвіду щодо керування транспортним засобом нижчої категорії протягом певного строку (Чехія, Іспанія); а також для здійснення спеціальних видів професійної діяльності (Франція), керування спеціальними самохідними сільськогосподарськими транспортними засобами, транспортними засобами для людей з обмеженими можливостями пересування (Іспанія) тощо.

2) Щодо вимог до екзаменаторів, що проводять тести для отримання посвідчення водія (у тому числі щодо їх віку, освіти та кваліфікації, проходження періодичного навчання та підтвердження кваліфікації тощо); законодавчих актів, якими передбачені ці вимоги, компетентних органів та процедур, згідно з якими вповноважуються екзаменатори.

За результатами порівняльно-правового аналізу правового регулювання питань щодо вимог, підготовки та статусу екзаменаторів, що проводять тести для отримання посвідчення водія, встановлено, що окреслені питання в усіх державах-членах ЄС, чий досвід досліджується, віднесені до сфери компетенції центрального органу державного управління у сфері дорожнього руху. Сама посада інспектора/екзаменатора з оцінки/атестації кваліфікації водія почасти належить до категорії державних або муніципальних службовців. Загальні вимоги щодо особи, яка претендує на здобуття посади інспектора/екзаменатора, визначаються на законодавчому рівні з конкретизацією певних питань (наприклад, правил щодо проходження підготовки, підвищення кваліфікації тощо) у відповідних додатках (за зразком архітекtonіки Директиви) або підзаконних нормативно-правових актах.

Синтезований зріз щодо встановлених національних правил у частині загальних вимог до кандидата на посаду інспектора/екзаменатора кваліфікації водія (Додаток 2) можна сформулювати за такими критеріями:

- наявність громадянства держави/однієї з держав-членів ЄС;
- вік: не менше 23/25 років;
- наявність диплома про середню освіту/еквівалента диплома бакалавра з професійної підготовки/досвіду практичного навчання водінню не менше 5 років;
- вимоги до стану здоров'я: придатність за медичним оглядом;
- наявність водійського посвідчення категорії В/іншої категорії не менше 3/5 років;
- умови щодо обмеження: позбавлення або обмеження права керування транспортним засобом, засудження за вчинення кримінального, адміністративного проступку;
- уникнення конфлікту інтересів: несумісність із будь-якою посадою інструктора в автошколі; заборона бути екзаменатором щодо членів сім'ї та визначеного кола кровних та інших родичів;
- професійна підготовка, що включає початкову/базову програму здобуття кваліфікації та подальше виконання програм забезпечення якості та періодичного навчання (може бути розраховано на щорічний, дворічний, п'ятирічний періоди).

3) Щодо необхідності отримання та наявності медичного документа щодо стану здоров'я водія (кандидата у водії) та відсутності медичних протипоказань при першому отриманні посвідчення водія та в подальшому при його поновленні (обміні), ким ці медичні документи видаються, періодичність проходження медичних оглядів залежно від віку водія та обсяги цих оглядів.

Вимоги національного законодавства держав-членів ЄС характеризуються різними підходами щодо регулювання окреслених питань (Додаток 3). Так, держави встановлюють різні правила щодо необхідності подання/наявності медичного документа про стан здоров'я водія/кандидата у водії: в одних країнах надання відповідного документа є обов'язковою умовою подання заявки на отримання водійських прав (Іспанія, Чехія), в інших – передбачена декларативна форма підтвердження чесним словом особи її психофізичної придатності до водіння, із субсидіарним унормуванням випадків надання відповідного звіту/висновку лікаря (Бельгія), або встановлюються диференційовані правила (без попереднього медичного огляду або обов'язковості наявності медичного висновку) із деталізацією щодо окремих категорій транспортних засобів (Франція). Видання відповідних медичних документів здійснюється в основному спеціально акредитованими лікарями, медичними комісіями (для прикладу,

перелік таких у Франції затверджується префектом), профільними лікарями спеціалізованих медичних центрів (Бельгія) або уповноважених центрів тестування водіїв (Іспанія), а також лікарями загальної практики (Чехія).

Щодо періодичності проходження медичних оглядів, також впроваджені різні підходи, зокрема: відповідно до адміністративних строків дії водійських посвідчень (Бельгія, Іспанія); без обмежень тривалості попереднього медичного висновку для певних категорій (Франція). Разом із тим, регулярні медичні огляди, хоча з різними умовами, встановлені в усіх державах для водіїв транспортних засобів на професійній основі/ при виконанні спеціальних функцій та при досягненні певного віку. Так, у Чехії проходження медичних оглядів для професійних водіїв передбачено кожні 2 роки і щорічно після досягнення 50 років, а також для усіх водіїв у віці 65 і 68 років, а після 68 років – кожні два роки. В Іспанії медичний огляд обов'язковий для усіх водіїв при досягненні 65 років кожні 5 років. У Франції максимальна періодичність у межах 5, 2, 1 років встановлена відповідно до категорій транспортних засобів при досягненні 60 та 76 років.

4) Щодо строку адміністративної дійсності посвідчень водія транспортних засобів, що видаються державами-членами ЄС, умов періодичного обов'язкового обміну цих посвідчень водія (у тому числі щодо необхідності проходження додаткового/повторного навчання, підтвердження теоретичних, практичних знань із керування транспортними засобами та складання іспитів, наявності чинного медичного документа щодо стану здоров'я водія тощо).

У питаннях регулювання державами-членами ЄС строку адміністративної дійсності посвідчень водія транспортних засобів спостерігається певна гармонізація. Так, щодо дії водійських прав категорій C1, C1+E, C, C+E, D1, D1+E, D, D+E передбачено 5 років в усіх державах. Водночас щодо посвідчень водія інших категорій держави встановлюють відносно різні строки. Так, у Бельгії посвідчення водія, видане на право керування транспортними засобами категорій AM, A, B, B+E та G, є дійсним протягом необмеженого строку, якщо інше не визначено медичними показаннями. У Чехії для категорій B, B1, AM, A1, A2, A або T – це 10 років. У Франції водійські посвідчення категорій A1, A2, A, B, B1 і BE дійсні протягом 15 років.

5) Щодо законодавчого закріплення вимог щодо запровадження носія інформації (мікрочіпа) як складового елемента посвідчення водія та практичного застосування цих вимог (зокрема, щодо даних, що мають бути внесені до такого носія).

У питанні запровадження в національне законодавства положень Директиви 2006/126/ЄС щодо регулювання носія інформації (мікрочіпа) як

складового елемента посвідчення водія держави-члени ЄС мають виходити з того, що його наявність не повинна бути обов'язковою умовою дійсності посвідчення водія, так само як і втрата або пошкодження інформації, що міститься на мікрочіпі не є підставою для визнання недійсності такого посвідчення водія (підпункт d пункту 2 статті 7). У Бельгії, Іспанії та Чехії моделі водійських посвідчень затверджені без регламентації вимог щодо носія цифрової інформації (мікрочіпа). У Франції з початку 2013 року затверджена форма водійського посвідчення у форматі ламінованої пластикової картки передбачала наявність мікрочіпа, однак вже з липня 2015 року його запровадження було скасовано.

Додаток 1

**Загальні вимоги щодо мінімального віку для отримання посвідчення водія
та права на керування транспортними засобами залежно від категорії транспортних
засобів**

	Бельгія	Чехія	Франція	Іспанія
15 років		AM		AM
16 років	AM, G	A1	A1, B1	A1
17 років		B1, T	B	
18 років	A1 (еквівалент*: 16 років), B, B+E, C1, C1+E	A2, B, B+E, C1, C1+E	A2, C1, BE, C1E	A2, B, B+E, C1, C1+E
20 років	A2 (еквівалент 18 років)			A
21 рік	C, C+E, D1, D1+E	C, C+E, D1, D1+E,	A, C, CE, D1, D1E	C, C + E, D1, D1+E
24 роки	A (еквівалент: 20 років), D і D+E	A, D, D+E	A, D, DE	D, D + E

* Еквівалент для власників європейських водійських прав або інших держав-членів ЄС

Загальні вимоги до екзаменаторів

	Бельгія	Чехія	Франція	Іспанія
Підвідомчість сфери з підготовки екзаменаторів	Міністр/ регіональний міністр (його уповноважена особа/ представник)	Міністерство транспорту	Міністерство внутрішніх справ і заморських територій	Головне управління дорожнього руху
Особа екзаменатора / хто може бути екзаменатором	громадянин однієї з держав-членів ЄС або ЄЕЗ/ЄЕП	громадянин Чехії, службовець муніципалітету	громадянин Франції/ Європейського Союзу	громадянин Іспанії
Вік	25 років	25 років	не менше 23 років	не менше 23 років
Освітні та кваліфікаційні вимоги	один із дипломів/ сертифікатів/ патентів, які враховуються для вступу на рівні А, В, С на державну службу, або професійний досвід практичного навчання водінню не менше 5 років	повна середня освіта з дипломом про середню освіту	диплом ступеня бакалавра	диплом про середню освіту/ еквівалент/ диплом за рівнем професійної підготовки
Вимоги до стану здоров'я	визнані придатними за медичним оглядом	-	висновок медичного огляду/медичної комісії	стан здоров'я сумісний із виконанням посади
Водійське посвідчення	наявність бельгійського або європейського водійського посвідчення певної категорії: категорії В - 3 роки;	водійське посвідчення на ту групу транспортних засобів, на яку претендент на водійські права буде проходити іспит, не менше 5 років	власник дійсного посвідчення категорії В	посвідчення категорії В не менше 3 років

	інших – 5 років			
Професійна підготовка	програма базової підготовки та складання іспиту	базова підготовка для екзаменаторів	початкова підготовка 1 рік (+ категорії A1 і A2)	початкова кваліфікація, подальше виконання програм забезпечення якості та періодичного навчання
Умови щодо обмежень	позбавлення або обмеження права керування транспортним засобом	засудження судом/ адміністративним органом до позбавлення права керувати транспортним засобом протягом останніх 5 років	не може бути засуджений французьким судом або іноземним судом до кримінального, іншого покарання за злочин, передбачений Кодексом (стаття R212-4); не повинен бути внесений до національної бази даних щодо рішень про обмеження дії, призупинення, анулювання, заборону видачі водійських прав	не бути засудженим за вчинення кримінального, адміністративного покарання, позбавленим права займати посаду
Конфлікт інтересів	несумісність із будь-якою посадою інструктора в акредитованій автошколі; заборона бути екзаменатором щодо кровних або сімейних родичів до четвертого	-	несумісність із діяльністю з навчання водінню або управління навчальним закладом або навчанням інструкторів; заборона бути екзаменатором щодо кровних або сімейних	одночасно не працювати вчителем у приватній автошколі чи надавати там будь-які прибуткові послуги

	ступеня включно.		родичів, включно з другою чергою бокової лінії споріднення	
Підвищення кваліфікації	мінімальний курс тривалістю від 5 днів кожні 5 років	щороку не менше 2 днів (теорія) та не менше 1 дня (практика)	відповідно до встановлених класів або щорічно	мінімальна періодична підготовка протягом кожного дворічного періоду

Вимоги щодо стану здоров'я водія/кандидата у водії та медичного документа

	Бельгія	Чехія	Франція	Іспанія
Вимога необхідності отримання/ наявності медичного документа	1) кандидат у декларації своїм чесним словом підтверджує, що він не страждає від будь-яких фізичних вад/хворобливих станів 2) кандидат, який не може це підтвердити, проходить медичний огляд лікарем за його вибором із наданням Звіту	довідка (висновок) про визначення придатності за станом здоров'я до керування транспортними засобами	1) для водійських посвідчень категорій A1, A2, A, B1, B, BE – без попереднього медичного огляду; 2) для посвідчень категорій A1, A2, A, B1, B – для керування транспортним засобом, спеціально пристосованим для врахування інвалідності водія, – за наявності медичного висновку; 3) для посвідчень категорій A, C1, C1E, C, CE, D1, D1E, D, DE – наявність медичного висновку	звіт про психофізичну придатність
Суб'єкт надання медичного документа	лікар медичного центру Комісії медичної експертизи	постачальник медичних послуг у сфері загальної практики	затверджений перфектом лікар-консультант/ медична комісія	лікар уповноваженого центру тестування водіїв (звіт за потреби може бути доповнений оглядом компетентних служб охорони здоров'я)
Мінімальні стандарти та сертифікати фізичної та	Додаток 6 до Королівського указу від 23.03.1998 про	Додаток № 3 до Указу № 277/2004 зб. «Захворювання, вади або стани,	Наказ від 31 липня 2012 року щодо організації медичного огляду придатності до	Додаток IV до Загальних правил для водіїв

психічної придатності	водійські права (зі змінами)	які виключають або обумовлюють придатність за станом здоров'я керувати транспортними засобами»	керування транспортними засобами	
Періодичність проходження медичних оглядів	відповідно до адміністративних строків дії водійських посвідчень	1) регулярно для водіїв транспортних засобів на професійній основі/ при виконанні спеціальних функцій (напр., для інструктора з водіння транспортних засобів): кожні 2 роки; щорічно після 50 років; 2) усі водії : не раніше 6 місяців до 65 і 68 років; після досягнення 68 років – кожні два роки.	Якщо медичний огляд є обов'язковим: 1) для водіїв ТЗ категорій А1, А2, А, В1, В і ВЕ: без обмеження тривалості або з періодичністю не більше 5 років; 2) для водіїв ТЗ інших категорій з макс. періодичністю: 5 років – до 60 років, 2 роки – із 60 років, 1 рік – із 76 років. 3) для водіїв ТЗ категорій D1, D, D1E, DE: 1 рік – із 60 років.	1) у рамках адміністративних строків дії водійських посвідчень, незалежно від категорії (крім зазначених нижче), та кожні 5 років із 65 років; 2) для водіїв ТЗ категорій С, С+Е, D, D+Е: 5 років – до 65 років; 3 роки – із 65 років.

**Дослідницька служба
Верховної Ради України**

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*